

2022–2030 M. VILNIAUS REGIONO PLĖTROS PLANO

PAŽANGOS PRIEMONĖS NR. LT011-04-02-03 „ŽALIOSIOS INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA URBANIZUOTOSE TERITORIJOSE“ PAGRINDIMO APRAŠAS

2026-06-26 Nr. RPP-23

I SKYRIUS BENDROSIS NUOSTATOS

Regiono plėtros uždavinys (-iai)	Pažangos priemone prisidedama prie regiono plėtros plane nustatyto uždavinio Nr. LT011-04-02 „Sumažinti aplinkos taršą“ įgyvendinimo
---	--

II SKYRIUS SITUACIJOS ANALIZĖ IR SIEKIAMAS POKYTIS

Pažangos priemone sprendžiama regiono problema „Nepakankamai tvari gyvenamoji aplinka“ ir jos priežastis „Neigiamas žmogaus veiklos poveikis aplinkai“. Intervencijų tikslas – skatinti žaliosios infrastruktūros urbanizuotoje aplinkoje plėtojamą ir sudaryti sąlygas savitų miesto kraštovaizdžio bruožų išsaugojimui, harmoningam miesto želdynų, rekreacinių ir kitų bendro naudojimo erdvių tinklo formavimui, saugomų teritorijų ir kitų aplinkosauginiu požiūriu jautrių gamtinių sistemų tvarkymui ir apsaugai.

Su sprendžiama problema ir jos priežastimis tiesiogiai yra susijusi pagrindinė tikslinė grupė – gyventojai, gyvenantys urbanizuotose teritorijose. Įgyvendinus gamtos procesais pagrįstus sprendimus, urbanizuoto teritorijos taptų žaliosiomis jungtimis, rekreacijos zonomis, oro taršos mažinimo elementais, ekonominę ir socialinę naudą teikiančiais objektais. Investicijomis būtų sustiprinama gamtos teikiamam nauda visuomenei.

Vertinant demografinės tendencijas regione (gyventojų skaičius išlieka pakankamai stabilus ir yra linkęs augti*) matyti, kad poreikis kokybiškai ir švariai aplinkai itin aktualus. Didelis gyventojų tankis ir ekonominių veiklų koncentracija tankiai apgyvendintose ir vidutinio tankumo urbanizuotose teritorijose lemia su tvarios aplinkos kūrimu susijusius iššūkius. Viena iš jų – žaliųjų erdvių mažėjimas miestuose, ekologinis teritorijų nestabilumas. Didėjant miestų gyventojų skaičiui ir spartėjant miestų drikiai, auga miesto ekosistemų teikiamų paslaugų (pvz., oro valymas, temperatūros reguliavimas, potvynių ir poplūdžių švelninimas) poreikis, taigi žaliųjų plotų trūkumas miesto ir priemiesčio teritorijose neigiamai veikia ne tik biologinę įvairovę, bet ir čia gyvenančių žmonių gyvenimo kokybę. Pažangos priemonės įgyvendinimo ir 5 metai po pažangos priemonės įgyvendinimo pabaigos laikotarpiui tikslinės grupės poreikiai išliks aktualūs (lemia demografinės tendencijos, ekonominė aplinka).

Detali gamtinio karkaso, kraštovaizdžio ir želdynų analizė bus pateikiama savivaldybių rengiamuose žalinimo planuose, kad būtų galima efektyviai, kokybiškai integruoti žaliosios infrastruktūros principus ir sprendinius į urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymą.

Įvertinus priemonei nustatytas išankstines sąlygas, taip pat teises prielaidas investicijų pagrįstumui, savivaldybių finansines galimybes ir pasirengimą investuoti, yra planuojama

* Detalesnė analizė pateikta regiono plėtros plano dalyje „Vilniaus regiono esamos situacijos analizė“

įgyvendinti viešųjų žaliųjų erdvių, želdynų bei kitų žaliosios infrastruktūros elementų kūrimo projektus Šalčininkų r. bei Ukmergės r. savivaldybėse:

- Ukmergės r. savivaldybėje numatoma investuoti į 4 labiausiai urbanizuotus Ukmergės miesto kvartalus: Daukanto–Vytauto–Kudirkos–Veterinarijos g.; Daukanto–Žiedo–Gedimino–Ramygalos–Basanavičiaus g.; Žiedo–Deltuvos–Smetonos–Kauno g.; Vilniaus–Linų–Dariaus ir Girėno–Jaunimo–Miškų g.;

- Šalčininkų r. savivaldybės numatyta projekto teritorija yra šalia žiedinio intensyviai naudojamo Šalčininkų miesto pėsčiųjų takų maršruto: sklypai yra įsiterpę tarp dviejų gimnazijų, daugiabučių namų kvartalų ir pramoninės zonos – planuojama sutvarkyti 4 neeksploatuojamus ir / ar mažai eksploatuojamus žemės sklypus Vytauto g. 35, Šv. Jono Pauliaus II g. 2, A. Mickevičiaus g. 1C ir Pramonės g. 8C.

Kitose regiono savivaldybėse ir jų miestuose problema taip pat aktuali, ji sprendžiama kitais finansavimo šaltiniais, atsižvelgiant į Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 26 p., Želdymų įstatymo bei su juo susijusių įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų nuostatas, kuriomis apibrėžiama savivaldybių institucijų pareiga tinkamai įgyvendinti savo funkcijas šioje srityje.

Pasirinktų urbanizuotų teritorijų tankis yra 1 500 gyventojų/km² arba didesnis, o gamtinių bei antropogeninių plotų santykis yra mažesnis nei 1,5. Minėtuose teritorijose bus įgyvendintos savivaldybės žalinimo plane arba žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapyje numatytos priemonės (dokumentai rengiami). Pokyčiai apims kokybiškų ir daugiafunkčių viešųjų žaliųjų erdvių, želdynų, kitos žaliosios infrastruktūros elementų kūrimą, žaliųjų jungčių mieste stiprinimą, apleistų teritorijų sutvarkymą, nelaidžių dangų kiekio mažinimą. Bus sumažinta tarša ir (ar) kompensuotas jos poveikis, išsaugomi esami želdiniai, plėtojamas darnus paviršinių nuotekų tvarkymas, prisitaikant prie vietovės kraštovaizdžio, didinti pavėsio teikimą.

Įgyvendinant priemonės veiklą bus prisidedama prie Regionų plėtros programoje* nustatyto poveikio rodiklio siekimo – „Nepralaidžių dangų ir žaliosios infrastruktūros plotų santykis 1 500 gyv./km² ir didesnio tankumo teritorijoje | santykis, dešimtainė trupmena“.

2014–2020 m. įgyvendinant priemonę buvo siekiama pagerinti įvairaus lygmens kraštovaizdžio arealų (teritorijų) būklę didinant kraštovaizdžio planavimo kokybę, stiprinant ir palaikant kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, atkuriant pažeistas teritorijas, didinant kraštovaizdžio vizualinį estetinį potencialą, tačiau veiklos nebuvo orientuotos konkrečiai į žaliosios infrastruktūros urbanizuotoje miestų aplinkoje plėtojimą, todėl reikalinga investuoti ir daugiau dėmesio skirti stipriai urbanizuotos aplinkos tvarkymui plečiant žaliuosius plotus. Atsižvelgiant į demografinės tendencijas ir urbanizuotų teritorijų plėtros potencialą regione, yra labai svarbu didinti miestų žaliosios infrastruktūros plotus bei pagerinti jų kokybę ir pasiekiamumą. Tokiu būdu kuriamos pokyčiams atsparesnės ir tvarios ekosistemos.

III SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA

Pažangos priemonės veikla planuojama vykdyti Šalčininkų r. ir Ukmergės r. savivaldybėse.

Investicijos į žaliosios infrastruktūros plėtrą Vilniaus miesto savivaldybėje numatomos 2024–2029 m. Vilniaus miesto tvarios plėtros strategijos apimtyje.

* Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 713 „Dėl 2022–2030 metų Regionų plėtros programos patvirtinimo“

IV SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS VEIKLOS, PROJEKTŲ VYKDYTOJAI IR PARTNERIAI

Pažangos priemonės veikla – naujos ar patobulintos žaliosios infrastruktūros sukūrimas. Veikla pasirinkta įvertinus problemos „Nepakankamai tvari gyvenamoji aplinka“ mastą, siekiant šalinti giluminę jos priežastį „Neigiamas žmogaus veiklos poveikis aplinkai“. Veikla apima ir yra nukreipta į žalinimo planų (miestuose, kuriuose yra daugiau kaip 20 000 gyventojų) ir žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapių (miestams, miesteliams ar kitoms urbanizuotoms vietovėms) parengimą ir juose numatytų sprendinių, susijusių su žaliosios infrastruktūros plėtra urbanizuotose teritorijose, įgyvendinimą – kokybiškų ir daugiafunkčių (teikiančių įvairias ekosistemines paslaugas) viešųjų žaliųjų erdvių, želdynų (vertingoms buveinėms, žydinčioms pievoms atkurti ir tvarkyti, siekiant didinti apdulkintojų populiacijas), kitų žaliosios infrastruktūros elementų kūrimą, žaliųjų jungčių mieste stiprinimą, apleistų teritorijų sutvarkymą, sunaikintų vandens telkinių morfologinių savybių atkūrimą, kanalizuotų upelių išlaisvinimą, paverčiant šias teritorijas žaliosiomis jungtimis, rekreacijos zonomis, oro taršos mažinimo elementais, ekonominę ir socialinę naudą teikiančiais objektais.

Veiklos investicinės kryptys nustatytos atsižvelgiant į 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programoje numatomas intervencijas Sostinės regionui žaliosios infrastruktūros plėtrai, taip pat regioninės pažangos priemonės gairėse¹ nustatytus reikalavimus.

Galimi pareiškėjai, projektų vykdytojai ir partneriai pasirinkti atsižvelgiant į Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 26 punktą, kuriame nustatyta savarankiškoji savivaldybės funkcija – kraštovaizdžio ir žaliosios infrastruktūros tvarkymas², taip pat įvertinus problemos mastą savivaldybėse:

- Galimi pareiškėjai ir (ar) partneriai yra Lietuvos Respublikos savivaldybių administracijos ir viešieji juridiniai asmenys, kurie valstybės ar savivaldybės žemę valdo nuosavybės teise arba pagal panaudos arba patikėjimo teisę.

¹ Patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2023 m. lapkričio 3 d. įsakymu Nr. D1-361 „Dėl Regioninės pažangos priemonės Nr. 02-001-06-08-02 (RE) „Plėtoti žaliąją infrastruktūrą urbanizuotoje aplinkoje“ finansavimo gairių patvirtinimo“

² „kraštovaizdžio, nekilnojamųjų kultūros vertybių ir savivaldybės įsteigtų saugomų teritorijų tvarkymas ir apsauga, savivaldybės želdynų ir želdinių teritorijose esančių želdynų ir želdinių apsauga, priežiūra ir tvarkymas, būklės stebėseną, želdynų kūrimo ir želdinių veisimo organizavimas ir (ar) vykdymas, želdinių ir želdynų, neatsižvelgiant į žemės, kurioje jie yra, nuosavybės formą, inventorizavimas ir apskaita, atskirųjų želdynų žemės sklypų formavimo, šių sklypų kadastro duomenų nustatymo ir jų įrašymo į Nekilnojamojo turto kadastrą organizavimas“

V SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS PROJEKTŲ ATRANKA

Pažangos priemonės veiklos „Naujos ar patobulintos žaliosios infrastruktūros sukūrimas“ projektai atrinkami planavimo būdu, vadovaujantis Strateginio valdymo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Strateginio valdymo metodikos patvirtinimo“, 135.2 papunkčiu. Planavimo būdas pasirinktas įvertinus tai, kad projektais įgyvendinamos Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytos funkcijos ir veiklos, jie priskirtini savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, jais tiesiogiai prisidedama prie Regioninės pažangos priemonės Nr. 02-001-06-08-02 (RE) „Plėtoti žaliąją infrastruktūrą urbanizuotoje aplinkoje“ įgyvendinimo ir numatytų rezultatų pasiekimo.

VI SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS PRISIDĖJIMAS PRIE HORIZONTALIŲJŲ PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO

Lentelė Nr. 1

Eil. Nr.	Horizontalieji principai (toliau – HP)	Informacija apie pažangos priemonės prisidėjimą prie HP
1.	Darnaus vystymosi	Projektuose nenumatyta veiksmų, kurie darytų neigiamą poveikį horizontalaus darnaus vystymosi principo, įskaitant reikšmingos žalos nedarymo principą, įgyvendinimui. Vykdam projektų veiklas bus prisidedama prie Jungtinių Tautų darnaus vystymosi vienuoliktojo tikslo – pasiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs, siekiant sumažinti vienam gyventojui tenkantį neigiamą miestų poveikį aplinkai, suteikiant visuotinę galimybę naudotis saugiomis, įtraukiomis ir prieinamomis žaliomis ir viešomis erdvėmis – ir dvyliktojo tikslo – užtikrinti darnius vartojimo ir gamybos modelius siekiant darnaus gamtos išteklių valdymo ir veiksmingo jų naudojimo – įgyvendinimo. Įgyvendinant projektų veiklas negalėtų būti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išsiskyrimo, bet priešingai – žaliosios infrastruktūros įrengimas prisidės prie klimato kaitos švelninimo tikslo. Planuojamos įgyvendinti projektų veiklos neturės jokio neigiamo tiesioginio ar netiesioginio poveikio žiedinės ekonomikos, įskaitant atliekų prevenciją ir perdirbimą, tikslui, nes parengiamųjų darbų atlikimo metu nenumatomas atliekų susidarymas.
2.	Inovatyvumo (kūrybingumo)	Įgyvendinant pažangos priemonę nebus tiesiogiai prisidedama prie inovatyvumo (kūrybingumo)

		horizontaliojo principo įgyvendinimo. Nenumatyta veiksmų, kurie darytų neigiamą poveikį inovatyvumo principo įgyvendinimui.
3.	Lygių galimybių visiems	Projektuose nenumatyta apribojimų, kurie darytų neigiamą poveikį lygių galimybių ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, religijos, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, sveikatos būklės, negalios, seksualinės orientacijos, kalbos, etninės priklausomybės ar kitais pagrindais principo įgyvendinimui. Bus užtikrinamos vienodos teisės ir galimybės naudotis žaliaja infrastruktūra, įskaitant prieinamumo visiems reikalavimo užtikrinimo principą.

VII SKYRIUS IŠANKSTINĖS SĄLYGOS

Pažangos priemonės įgyvendinimu bus prisidedama prie Regionų plėtros programoje nurodytos regioninės pažangos priemonės Nr. 02-001-06-08-02 (RE) „Plėtoti žaliąją infrastruktūrą urbanizuotoje aplinkoje“ poveikio rodiklio pasiekimo „Nepralaidžių dangų ir žaliosios infrastruktūros plotų santykis 1 500 gyv./km² ir didesnio tankumo teritorijoje | santykis, dešimtainė trupmena“. Nustatytos šios išankstinės sąlygos:

1. Miestams, turintiems daugiau kaip 20 000 gyventojų, parengti ir patvirtinti žalinimo planai pagal aplinkos ministro patvirtintą metodiką žalinimo planams rengti. Kitoms urbanizuotoms vietovėms parengti ir patvirtinti žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapiai pagal aplinkos ministro patvirtintą metodiką žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapiams sudaryti.

2. Projektai įgyvendinami urbanizuotose teritorijose, kurių gyventojų tankis yra 1500 gyventojų/km² arba didesnis ir kurių gamtinių ir antropogeninių plotų santykis yra mažesnis nei 1,5 (t. y. neatitinka optimalaus Lietuvos teritorijos žemės naudmenų plotų santykio, kurį sudaro 60 proc. natūralios naudmenos ir 40 proc. intensyvaus naudojimo antropogeninės naudmenos) taip, kaip numatyta žalinimo planuose ar žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapiuose. Į mažesnio nei 1500/km² gyventojų tankumo teritoriją gali patekti ne daugiau kaip 20 proc. tvarkomos teritorijos.

Išankstinių sąlygų įgyvendinimą patvirtinanti informacija:

1) Įgyvendinant išankstinę sąlygą „Projektai įgyvendinami urbanizuotose teritorijose, kurių gyventojų tankis yra 1500 gyventojų/km² arba didesnis ir kurių gamtinių ir antropogeninių plotų santykis yra mažesnis nei 1,5 (t. y. neatitinka optimalaus Lietuvos teritorijos žemės naudmenų plotų santykio, kurį sudaro 60 proc. natūralios naudmenos ir 40 proc. intensyvaus naudojimo antropogeninės naudmenos) taip, kaip numatyta žalinimo planuose ar žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapiuose. Į mažesnio nei 1500/km² gyventojų tankumo teritoriją gali patekti ne daugiau kaip 20 proc. tvarkomos teritorijos“ pagal Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos skelbiamą interaktyvaus žemėlapiu (<https://vrm.maps.arcgis.com/apps/mapviewer/index.html?webmap=ca5b3fe51db54336bda82a3f8ec6e4de>) duomenis turi būti pateikta projekto įgyvendinimo plane informacija, kad ne mažesnėje kaip 80 proc. projekto įgyvendinimo teritorijos dalyje gyventojų tankumas yra 1500 gyventojų/km² arba didesnis ir kuriose gamtinių ir antropogeninių plotų santykis yra mažesnis kaip 1,5. Duomenys

sugeneruojami į lentelę žemėlapyje nustačius ir paspaudus žymeklį analizuojamoje teritorijoje. Lentelės skiltyje „Gyventojų skaičius“ nurodomas 1 km² gardelėje esantis gyventojų tankumas, lentelės skiltyje „Nepralaidžių dangų ir žaliosios infrastruktūros santykis“ nurodomas nelaidžių dangų ir žaliosios infrastruktūros santykis paprastąja trupmena, skaitiklyje – nelaidžių dangų skaitinė išraiška, vardiklyje – žaliosios infrastruktūros skaitinė išraiška (pvz.: 4/6, 4 – nelaidžios dangos; 6 – žalioji infrastruktūra). Gamtinių ir antropogeninių plotų santykis apskaičiuojamas žaliosios infrastruktūros skaitinę reikšmę dalijant iš nelaidžių dangų skaitinės reikšmės. Gauta skaitinė reikšmė apvalinama iki vieno skaičiaus po kablelio. Kai su projekto įgyvendinimo teritorija susikertančios gardelės atitinka gyventojų tankumo kriterijų ir kiekvienoje iš jų žaliosios infrastruktūros ploto ir nelaidžių dangų ploto santykis yra mažesnis kaip 1,5, laikoma, kad teritorijoje gali būti įgyvendinama žaliosios infrastruktūros plėtojimo priemonė.

2) Įgyvendinant išankstinę sąlygą „Miestams, turintiems daugiau kaip 20 000 gyventojų, parengti ir patvirtinti žalinimo planai pagal aplinkos ministro patvirtintą metodiką žalinimo planams rengti“ turi būti savivaldybės atstovaujamosios institucijos sprendimu patvirtintas žalinimo planas³, parengtas pagal finansavimo gairių 3 priede pateiktą Žalinimo planų rengimo metodiką.

3) Įgyvendinant išankstinę sąlygą „Kitoms urbanizuotoms vietovėms parengti ir patvirtinti žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapiai pagal aplinkos ministro patvirtintą metodiką žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapiams sudaryti“ turi būti parengta ir savivaldybės atstovaujamosios institucijos sprendimu patvirtinta žaliosios infrastruktūros poreikio schema (žemėlapis)⁴, parengta pagal finansavimo gairių 3 priede pateiktą Žalinimo planų rengimo metodiką.

Išankstinės sąlygos reikalavimai nustatyti projekto lygmeniu. Išankstinės sąlygos įvykdymą įrodanti informacija bus nustatoma įgyvendinančiosios institucijos vertinant projektų įgyvendinimo planus, kaip nustatyta regioninės pažangos priemonės finansavimo gairėse.

³ Dokumentai rengiami.

⁴ Dokumentai rengiami.

VIII SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS STEBĖSENOS RODIKLIAI

Pažangos priemonės stebėsenos rodikliai pasirinkti ir jų reikšmės nustatytos įvertinus savivaldybių pateiktus pasiūlymus dėl projektų įtraukimo į regiono plėtros planą, vadovaujantis regioninės pažangos priemonės finansavimo gairėmis.

Lentelė Nr. 2

Pažangos priemonės veiklų produkto rodikliai							
Veiklos pavadinimas	Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siekimos rodiklio reikšmės		Siekimos rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
Naujos ar patobulintos žaliosios infrastruktūros sukūrimas	RCO36 P.B.2.0036	Žalioji infrastruktūra, kuriai suteikta parama kitais nei prisitaikymo prie klimato kaitos tikslais (hektarai)	5 400 489,43	4 590 415,91	0 (2024)	14 (2029)	Planuojamų projektų duomenys: rodiklio reikšmė nustatyta įvertinus (sumuojant) prognozuojamą žalinimo plano ar žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapio teritorijos plotą, kuriame bus įrengta nauja ar patobulinta žalioji infrastruktūra (hektarais).

Lentelė Nr. 3

Pažangos priemonės rezultato rodikliai							
Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Pradinė rodiklio reikšmė (metai)	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siektinos rodiklio reikšmės		Siektinos rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
RCR95 R.B.2.2095	Gyventojai, galintys naudotis nauja ar patobulinta žaliaja infrastruktūra (asmenys)	0 (2021)	5 400 489,43	4 590 415,91	0 (2024)	14 800 (2029)	Planuojamų projektų duomenys: rodiklio reikšmė nustatyta prognozuojant, kiek gyventojų galės naudotis įrengta nauja ar patobulinta žaliaja infrastruktūra, plote 2 km spinduliu nuo naujai įrengtos ar patobulintos žaliosios infrastruktūros (numatomas skaičius gyventojų, gyvenančių 2 km spinduliu nuo projekto lėšomis planuojamos sukurti arba patobulinti žaliosios infrastruktūros urbanizuotose teritorijose).

Vilniaus regiono plėtros tarybos
administracijos direktorius

(parašas)

Evaldas Gustas
(vardas ir pavardė)